

משרד האוצר
Ministry of Finance

סקירת מגמות מקרו כלכליות ועדכון תחזיות הצמיחה לשנים 2023-2024

נובמבר 2023

אגף הכלכלן הראשי
צוות מקרו ותחזיות
משרד האוצר

עיקרים

- ב-7 באוקטובר 2023 פתח ארגון החמאס במתקפת טרור רצחנית נגד מדינת ישראל ואזרחיה, ובתגובה פתח צה"ל במבצע "חרבות ברזל". מצב המלחמה מתאפיין ברמות גבוהות במיוחד של חוסר ודאות, אולם ניתן לקבוע כי השפעתו על הכלכלה חורגת מכל אירוע בטחוני שחוותה מדינת ישראל במהלך שני העשורים האחרונים לכל הפחות.
- לאחר צמיחה של 6.5% ב-2022, במהלך שלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2023 חלה התמתנות בקצב הצמיחה, שירד אל מעט מתחת לקצב הצמיחה ארוך הטווח ועמד על כ-3% במושגים שנתיים. תחזית האגף לשנת 2023 מחודש יוני עמדה על 2.7%, אך זו הייתה צפויה להתעדכן כלפי מעלה בתחילת נובמבר.
- לקראת דיוני הממשלה הצפויים לעניין עדכון תקציבי המדינה לשנת 2023 ו-2024, מסמך זה מציג את תחזית הצמיחה עבור שנת 2023 ועבור שנת 2024. התחזיות התבססו על תרחיש בסיס לפיו הלחימה תמשיך בהיקפה הנוכחי עד סוף רבעון הראשון של 2024 ותימשך שגרת לחימה במתכונת מצומצמת עד סוף 2024.
- עם פרוץ המלחמה, שוק ההון הגיב בחדות כאשר מדד תל אביב 125 איבד מערכו עד כ-13% ושער החליפין מול הדולר חצה את ה-4 שקלים לדולר. מאז החל המדד להתאושש, וגם השקל התחזק ושער החליפין מול הדולר חזר לרמה דומה לזו שנרשמה ערב המלחמה.
- למלחמה הייתה עד כה השפעה משמעותית על שוק העבודה. כך, על פי נתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס, בכל חודש אוקטובר נעדרו סך הכל כ-763 אלף מועסקים מעבודתם בשל כלל הסיבות הקשורות למלחמה, זאת בהשוואה ל-16 אלף נעדרים בחודש ספטמבר מאותן סיבות; ובשבועות הרלוונטיים למלחמה באוקטובר (החל מה-8 לחודש) נעדרו כ-976 אלף מועסקים.
- תחזית צמיחת התוצר לשנת 2023 עודכנה כלפי מטה והיא עומדת על 2.0%, לעומת 2.7% בפרסום נומרטור יוני 2023. יש לציין כי תחזית הנומרטור לא לקחה בחשבון את נתוני המחצית הראשונה של השנה, ואלמלא המלחמה אנו מעריכים כי הייתה מתעדכנת כלפי מעלה, ל-3.4%. כלומר, השפעות המלחמה על התוצר בשנת 2023 בלבד מוערכות בכ-1.4% תוצר.
- לאור רמת חוסר וודאות גבוהה הקשורה במצב הלחימה, נערכו מספר תרחישים לגבי הצמיחה לשנת 2024. לפי תרחיש הבסיס, עליו מבוססת התחזית, הצמיחה הצפויה ב-2024 לעמוד על 1.6%.
- בנוסף לתרחיש הבסיס, מוצגים "תרחיש התאוששות מהירה" על בסיסו הצמיחה הצפויה ב-2024 היא 2.2%, וכן "תרחיש ההתאוששות האיטית" על בסיסו צפויה צמיחה של 0.2% בשנת 2024.

סקירת מגמות מקרו כלכליות ועדכון תחזיות הצמיחה לשנים 2023-2024

הקדמה

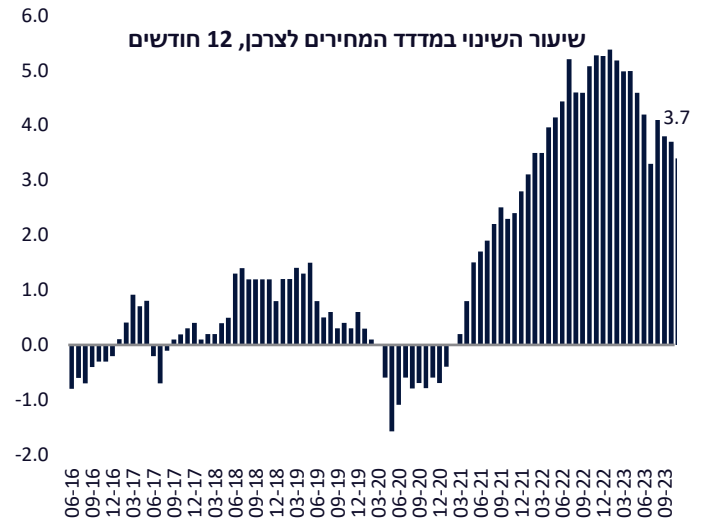
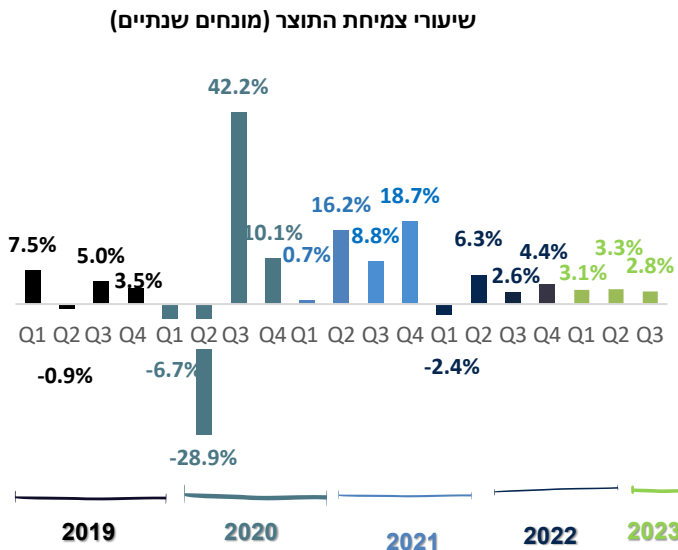
לנוכח מתקפת הטרור הרצחנית שהתרחשה ביום 7 באוקטובר 2023, הכריז שר הביטחון באותו היום על מצב מיוחד בעורף, מכוח סמכותו לפי סעיף 9(ב)(1) לחוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א-1951. בהתאם לסעיף 9(א)(5) לאותו חוק, החליטה ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ביום 12 באוקטובר 2023, לאשר את ההכרזה בשטחה של כל מדינת ישראל. הכרזה זו מוארכת מזמן לזמן. כמו כן, הוכרז בצבא הגנה לישראל (להלן – צה"ל) על מבצע "חרבות ברזל", וועדת השרים לענייני ביטחון לאומי החליטה על נקיטת פעולות צבאיות משמעותיות, בהתאם לסעיף 40 לחוק יסוד: הממשלה. במסגרת האירועים האמורים, נערך גיוס מילואים רחב, לכל המערכים במערכת הביטחון. מרחב עוטף עזה ואזורים נוספים במדינת ישראל הוכרזו כשטח צבאי סגור שהכניסה אליהם אסורה, וביישובים רבים בישראל התושבים התבקשו להתפנות מבתיהם נוכח האירועים.

מצב המלחמה מתאפיין ברמות גבוהות במיוחד של חוסר ודאות, אולם ניתן לקבוע כי השפעתו על הכלכלה חורגת מכל אירוע בטחוני שחוותה מדינת ישראל במהלך שני העשורים האחרונים לכל הפחות. הפגיעה נעוצה במידה רבה בהשפעות של גיוס המילואים הנרחב, פינויי תושבים והמגבלות שהושטו על פעילות המשק ומערכות החינוך. בפרק זה יוצגו ניתוחים ואומדנים להשפעות הכלכליות של המלחמה על המשק הישראלי, תחזיות מקרו כלכליות ותחזית ההכנסות לשנת 2023 שעודכנו, בין היתר, בעקבות המלחמה. כמו כן, מצורף נספח עם אפיון תרחישים מרכזיים לשנת 2024, המתאפיינים, במיוחד בשלב זה, באי ודאות גבוהה.

מצב העניינים טרום המלחמה

מדינת ישראל נכנסה למלחמה במצב כלכלי איתן. לאחר שנתיים של צמיחה גבוהה במיוחד (9.3% ב-2021 ו-6.5% ב-2022), ששיקפו התאוששות מלאה ממשבר הקורונה, במהלך שלושת הרבעונים הראשונים של שנת 2023 חלה התמתנות בקצב הצמיחה, שירד אל מעט מתחת לקצב הצמיחה ארוך הטווח. בשלושת הרבעונים הראשונים של השנה, התוצר צמח בכ-3% במושגים שנתיים. תחזית האגף לשנת 2023 מחודש יוני עמדה על 2.7%, אך זו הייתה צפויה להתעדן כלפי מעלה בתחילת נובמבר. קרן המטבע הבינלאומית עדכנה כלפי מעלה את תחזית הצמיחה לישראל לשנת 2023 ל-3.1% במסגרת פרסום קרן המטבע העולמית באוקטובר (שלא לקחה בחשבון את ההתפתחויות הקשורות במלחמה), הגבוה במעט מהממוצע העולמי. האינפלציה, שעברה את הגבול העליון של טווח היעד של בנק ישראל בשנת 2022, נמצאת במגמת ירידה מתחילת השנה. לאחר שעלתה לשיא של 5.4% בינואר השנה, שיעור האינפלציה ב-12 החודשים האחרונים עומד על 3.7% (נכון לאוקטובר 2023).

תרשימים 1.1 ו-1.2: שיעור שינוי במדד מחירים לצרכן וצמיחת התוצר

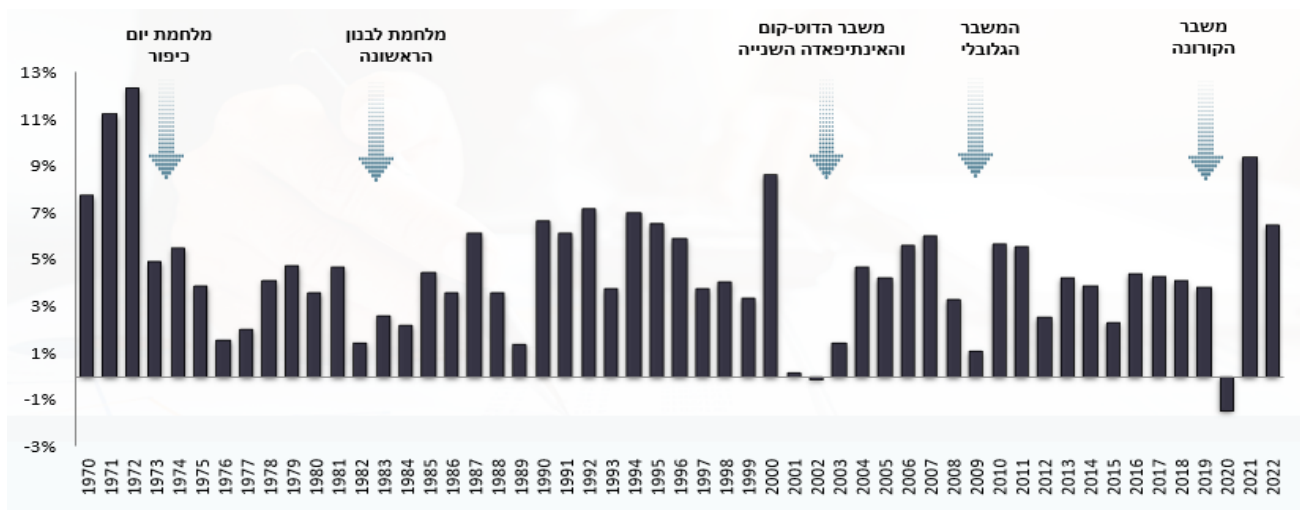

מקור: למ"ס

השפעות כלכליות של עימותים בטחוניים קודמים

מניסיון העבר, בזמן עימות בטחוני משמעותי הפעילות הכלכלית סופגת פגיעה, הן כתוצאה משיבושים בצד ההיצע (גיוס מילואים, פינוי של אזרחים באזורים הנפגעים) והן מירידה בביקושים. יחד עם זאת, המשק התאושש במהירות מאירועי עבר, וכבר ברבעון העוקב לאירוע היינו עדים לפיצוי של כ-90% מהפגיעה. עם זאת, אנו סבורים שהמצב כעת אינו דומה לאירועים אלה, מה שהופך את היכולת להתבסס על נתונים היסטוריים לצורך אומדן השפעת הלחימה על משתנים מקרו כלכליים ופיסקליים למוגבלת.

תרשים 3. קצב הצמיחה בשנים 1970 עד 2022

מקור: למ"ס

תרשים 4 מציג השוואה במאפיינים של מבצע צוק איתן ומלחמת לבנון השנייה אל מול מלחמת חרבות ברזל, נכון ליום 15/11/2023.

תרשים 4. מאפייניי ארועים בטחוניים קודמים

תוצר	הפסד מוערך	רקטות שבורו לעבר העורף	מילואים	מיקום	ימים	חרבות ברזל (2023) ⁽¹⁾	צוק איתן (2014)	מלחמת לבנון השנייה (2006)
		10,000+	עד 360,000	עזה + לבנון (בעצימות נמוכה)	+40			
	0.3% ⁽²⁾	3,970	75,000	עזה	50			
	0.5%-0.35% ⁽²⁾	4,594	89,000	לבנון	34			

⁽¹⁾ נכון לתאריך 15/11/2023, המספרים המופיעים כאן הן הערכות שפורסמו בתקשורת ומקורן דובר צה"ל ומשרד הבריאות.

⁽²⁾ דו"ח בנק ישראל לשנת 2014.

מתודולוגיה לאומדן הנזק לתוצר

מודל התחזית השוטף הינו מודל אקונומטרי המתבסס על נתוני העבר ולפיכך הוא מתקשה להתמודד עם זעזועים חיצוניים במשק. על מנת לאמוד את השפעת המלחמה על הכלכלה, צוות מקרו ותחזיות באגף הכלכלן הראשי נעזר בשלוש מתודולוגיות שונות. ראשית, נאמדה הפגיעה בתוצר דרך אומדני השפעת המלחמה על שוק העבודה (Bottom-Up). לאחר מכן, אומדן הפגיעה הוזן למודל חצי-מבני הנשען על משוואות כלכליות וכן על נתונים על מנת לנתח את הדינמיקה של התפתחות המשבר הכלכלי והיציאה ממנו (Top-Down). לבסוף, תוצאות שני המודלים הללו הוזנו למודל האקונומטרי על מנת לאמוד את השפעת המלחמה על רכיבי התוצר, שוק העבודה ומחירים.

אמירתו של קרל פון קלאוזביץ לפיה "המלחמה היא ממלכת אי הוודאות" מקבלת משנה תוקף גם בהקשר של חיזוי ההשפעות הכלכליות בגינה. ואכן, האומדנים שיפורטו להלן מתאפיינים באי ודאות גבוהה. נכון למועד כתיבת מסמך זה, עיקר הלחימה מתבצע בדרום הארץ, לצד פעילות צבאית בעצימות נמוכה יחסית בזירה הצפונית, אולם החשש מהתלקחות רחבה בחזית הצפונית או מהתלקחות זירות נוספות טרם הוסר, וגם משך, עומק ומידת האינטנסיביות של הפעילות הקרקעית של צה"ל ברצועת עזה בחודשים הקרובים הם בבחינת נעלם. לאור הרמה הגבוהה במיוחד של חוסר הוודאות בעת הזו, מסמך זה מציג תחזית עבור שנת 2023 מתוך הנחה כי הלחימה תמשיך בהיקפה הנוכחי לכל הפחות עד סוף שנת 2023 מבחינת סדר כוחות חיילי המילואים, מספרי המפונים, היקף פעילות מערכת החינוך ומגבלות כתוצאה ממצב המלחמה. עבור שנת 2024 יוצגו מספר תרחישים בהתבסס על התפתחויות בטחוניות אפשריות.

מתודולוגיית אמידה "מלמטה למעלה" (Bottom-Up):

האומדן הראשוני של השפעת המלחמה על התוצר מתבסס על הערכה של אובדן ימי עבודה, הנשענת על הנחות בנוגע למספרי המושבתיים בשל מצב המלחמה, הגיוס למילואים וסגירת מערכת החינוך, וכן על הנחות הקשורות בהשפעות ההשבתה של עובדים אלה על התוצר. במסגרת האומדן, בחנו את מספר המועסקים בכל נפה והנחנו את שיעור ההשבתה שלהם בהתחשב במצב המלחמתי ובהנחיות פיקוד העורף. שיעורי ההשבתה מביאים בחשבון גם את הפרייון האזורי. בנוסף לשיבוש הפעילות הכלכלית כתוצאה מהמלחמה, נלקחו בחשבון גם גיוס המילואים וסגירת מערכת החינוך, כאשר הפגיעה של כל אחד מהם בתוצר הינה תוספתית. כלומר, נאמדת ביחס למצב ששורר במשק גם כך.

מתודולוגיית אמידה "מלמעלה למטה" (Top-Down):

בשיטה זו נלקחו אומדנים של השפעות ויחסי גומלין כלכליים שהתבססו על הנצפה במלחמות, מבצעים ואירועים בטוחוניים נוספים בעשורים האחרונים: האינתיפאדה השנייה (2000-2003), מלחמת לבנון השנייה (2006), מבצע עופרת יצוקה (2008-2009), מבצע עמוד ענן (2012) ומבצע צוק איתן (2014). להלן ארבעה מאפיינים בולטים של אירועי העבר שנבחנו, כאשר מדובר באירוע שאינו מתמשך:

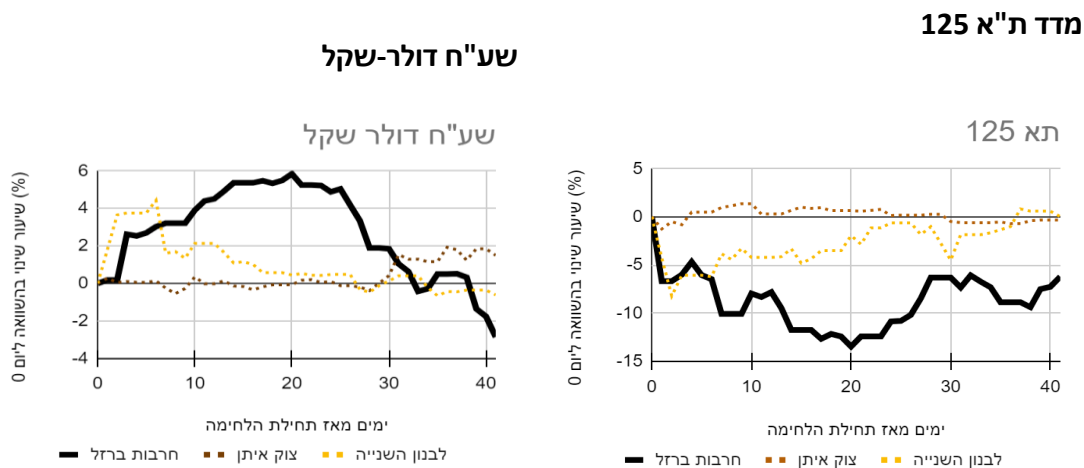
1. הפעילות הכלכלית חווה ירידה ברבעון שבמהלכו התרחש העימות אך חוזרת לעצמה כבר ברבעון הבא.
 2. חלה עלייה בצריכה הממשלתית שבמסגרתה מועברים תקציבים לצרכי ביטחון, ובעקבותיה ירידה בצריכה הפרטית ובייצוא.
 3. אין השפעה מובהקת על האינפלציה, שע"ח הנומינלי, שע"ח הריאלי והריבית.
 4. משתנים מקרו כלכליים, מלבד התוצר, ממשיכים להתפתח בתוואי ארוך הטווח שלהם.
- כאמור, ברור כי מלחמת חרבות ברזל מסתמנת כארוע שהשלכותיו הכלכליות חמורות בהרבה בהשוואה למלחמות ולמבצעים הקודמים. בפרט, בולטת הפגיעה בשוק העבודה כתוצאה מההיקף הנרחב של גיוס המילואים בעימות הנוכחי. כמו כן, משך העימות מסתמן ככזה הצפוי להיות ארוך יותר מהעימותים הקודמים, למעט האינתיפאדה. מנגד, היכולת שהתפתחה בעקבות משבר הקורונה לעבוד מרחוק צפויה לפעול כגורם ממתן של הפגיעה בשוק העבודה.
- ההשפעות של אירועים קודמים על התוצר שימשו כבסיס לאומדן השפעת מלחמת חרבות ברזל על הפעילות הכלכלית לאחר ביצוע התאמות וכיול בהתאם לאמור לעיל. כדי למדל את ההשפעה של כל תקופת הלחימה אנו משתמשים במודל GPM^{++2} , המאפשר לנו לבחון את ההשפעה קצרת הטווח וארוכת הטווח של הלחימה וההתאוששות ממנה על האינדיקטורים המקרו כלכליים המרכזיים.

² מודל ה- GPM^{++} הינו מודל תחזיות אשר נמצא בשימוש אגף הכלכלן הראשי. המודל הינו חצי מבני והוא נותן תחזיות ברמה הרבעונית. מודל זה משתמש באינדיקטורים מאקרו כלכליים ראשיים מ-10 מדינות שונות ומחירי 8 סחורות על מנת לאפשר למודל להשתמש בהשפעות המסחר הבינלאומי על תחזיות המדינות

מגמות מקרו כלכליות מקומיות וגלובליות ברבעון הנוכחי

עם פרוץ המלחמה, שוק ההון הגיב בחדות כאשר מדד תל אביב 125 מערכו כ-7% בימים הראשונים של המלחמה. בשיא הירידה, המדד השיל מערכו כ-13% בהשוואה לרמתו ערב המלחמה. מאז החל המדד להתאושש, ונכון לכתיבת שורות אלו רמתו נמוכה בכ-5% בהשוואה לזו ערב המלחמה. שער החליפין מול הדולר גם כן הגיב בחדות לאירוע, כאשר הוא חצה את ה-4 שקלים לדולר. על מנת למתן את הנפילה בערך השקל, בנק ישראל מכר במהלך אוקטובר 8.2 מיליארד דולר, ובשילוב עם הודעת הריבית של הפד בארה"ב שהביאה להיחלשות הדולר מול מרבית המטבעות, וירידה של החשש מפני זירה נוספת של הלחימה (כפי שנתפס בשווקים), השקל התחזק ושער החליפין מול הדולר חזר לרמה דומה לזו שנרשמה ערב המלחמה.

תרשים 5. התפתחות מדד ת"א 125 ושע"ח דולר-שקל במלחמת חרבות ברזל בהשוואה לעימותים קודמים

מקור: הבורסה לני"ע, עיבודי אגף הכלכלן מקור: בנק ישראל, עיבודי אגף הכלכלן הראשי הראשי | עלייה מייצגת פיחות של השקל

מאז פרוץ המלחמה, נתוני הרכישות באמצעות כרטיסי האשראי ירדו משמעותית, דבר המעיד על ירידה בצריכה הפרטית. בהשוואה לממוצע של הרבעון השלישי ב-2023, מתחילת המלחמה נרשמה ירידה מצטברת של כ-7 מיליארד ש"ח בסך הרכישות. מרבית הירידה מיוחסת לענף מוצרי התעשייה. כמו כן תרמו להתמתנות גם ענף המסעדות, הפועל באופן חלקי מאז פרוץ המלחמה, לצד רכישות דלק ותחבורה, שהושפעו מצמצום הנסיעות בין היתר למקומות העבודה. סביר כי חלק מהירידה יפוצה באמצעות רכישות מוגברות בעתיד.

תרשים 6. רכישות בברטיסי אשראי – שיעור שינוי לעומת ממוצע רבעון שלישי

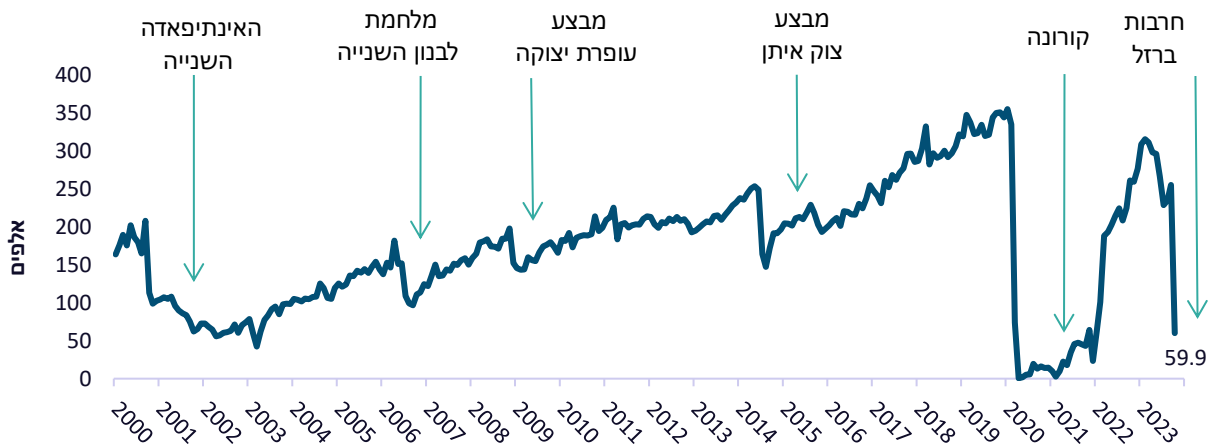
(נתונים יומיים, ממוצע נע שבעה ימים, מנוכה עונתיות)

מקור: נתוני בנק ישראל ועיבוד הכלכלן הראשי

ערב המלחמה³ יצוא שירותי התיירות היווה כ-7% מסך יצוא השירותים, וכ-3% מכלל היצוא, וטרם התאושש לחלוטין ממשבר הקורונה. מתחילת השנה ועד ספטמבר, כמות התיירים הנכנסים מחו"ל הגיעה ל-85% בלבד מכמותם בתקופה המקבילה ב-2019. בחודש אוקטובר כמות התיירים הנכנסים ירדה לרמה שנצפתה בתקופה של משבר הקורונה. עם זאת, מרבית המלונות בארץ נמצאים בתפוסה כמעט מלאה בעקבות שיכון מפונים מאזורי הלחימה, וזאת בעונה שאינה מתאפיינת בדרך כלל בתפוסה גבוהה במלונות

תרשים 7. כניסת תיירים לישראל (אלפים)

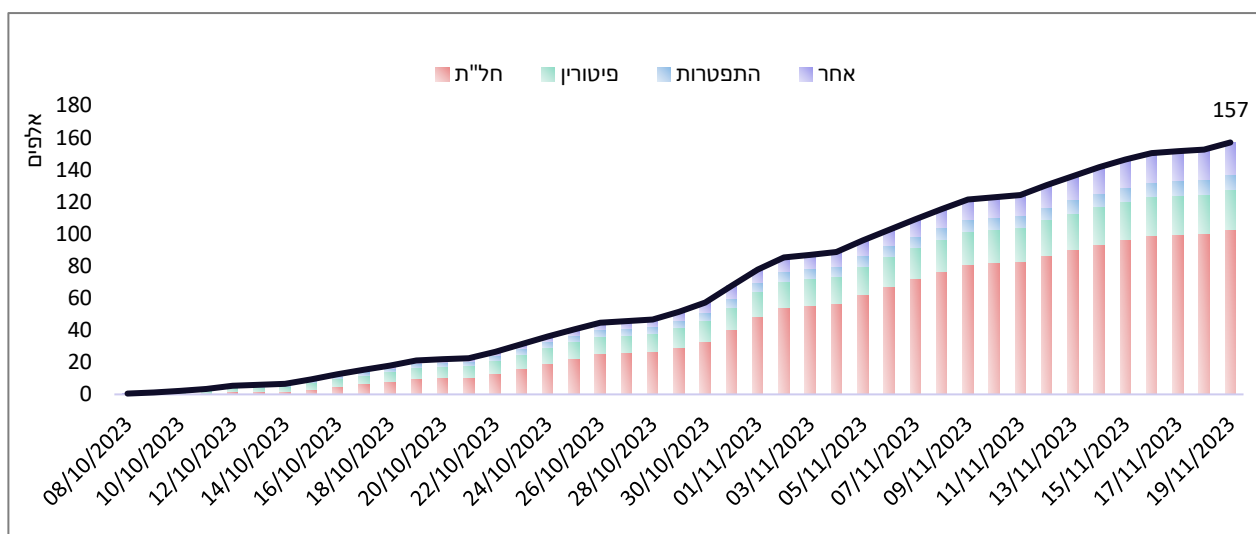

מקור: למ"ס

³ נתוני רבעון שלישי 2023

למלחמה הייתה השפעה משמעותית על שוק העבודה. כך, החל מהשמיני באוקטובר נרשמה עלייה משמעותית במספר הנרשמים החדשים בשירות התעסוקה; עד ה-19 בנובמבר נרשמו כ-157 אלף נרשמים חדשים (תרשים 8), זאת כשבתקופה המקבילה אשתקד נרשמו כ-30 אלף בלבד. מרבית הנרשמים החדשים, כ-103 אלף, יצאו לחופשה ללא תשלום (חל"ת). החל מהשבוע השני של חודש נובמבר נרשמת התמתנות בקצב הנרשמים החדשים, כפי שניתן לראות בתרשים 8; אולם הרמה של הנרשמים החדשים נותרה גבוהה (28.3 אלף נרשמים חדשים בשבוע המלא האחרון של ה-12-18 לנובמבר).

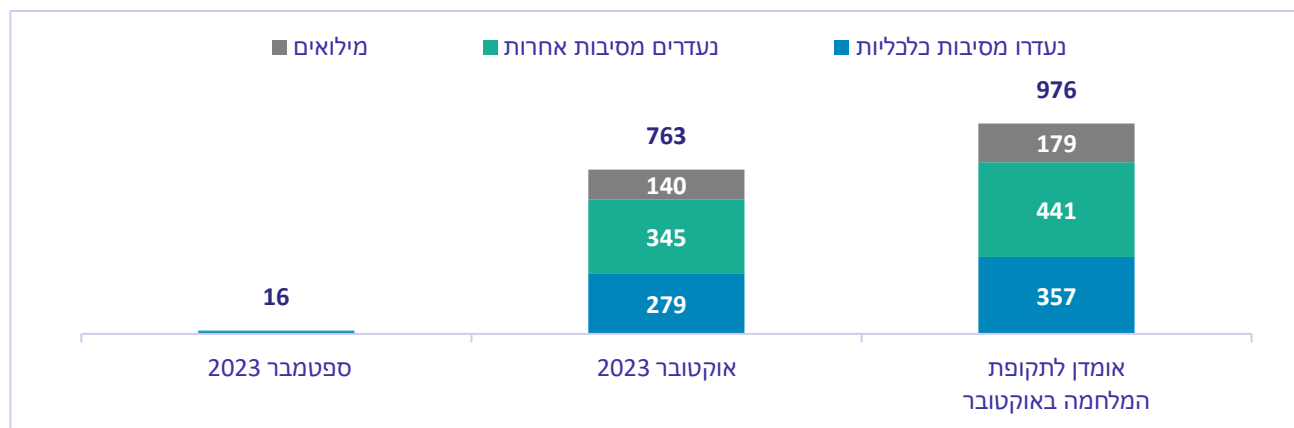
תרשים 8. נרשמים חדשים מצטברים בשירות התעסוקה החל מה-8 לאוקטובר (אלפים)

מקור: עיבודי אגף הכלכלן הראשי לנתוני שירות התעסוקה

נתוני הרישום לשירות התעסוקה מספקים תמונה חלקית לשיבוש הפעילות בשוק העבודה. מעבר לכך, צמצום פעילות בעסקים שהוביל לאי הגעה של עובדים לעבודה (אך שאינם יצאו לחל"ת בשלב זה), גיוס המילואים הנרחב, השיבוש בפעילות מערכת החינוך, פינוי ישובים וגורמים נוספים הפחיתו במידה ניכרת את תשומת העבודה מאז פרוץ המלחמה. על פי נתוני סקר כוח אדם של הלמ"ס, בכל חודש אוקטובר נעדרו סך הכל כ-763 אלף מועסקים מעבודתם בשל כלל הסיבות הקשורות למלחמה, זאת בהשוואה ל-16 אלף נעדרים בחודש ספטמבר מאותן סיבות; ובשבועות הרלוונטיים למלחמה באוקטובר (החל מה-8 לחודש) נעדרו כ-976 אלף מועסקים.

תרשים 9. מועסקים שנעדרו מעבודתם מסיבות כלכליות, מילואים ואחרות* (אלפים)

מקור: עיבוד אגף הכלכלן הראשי לנתוני הלמ"ס

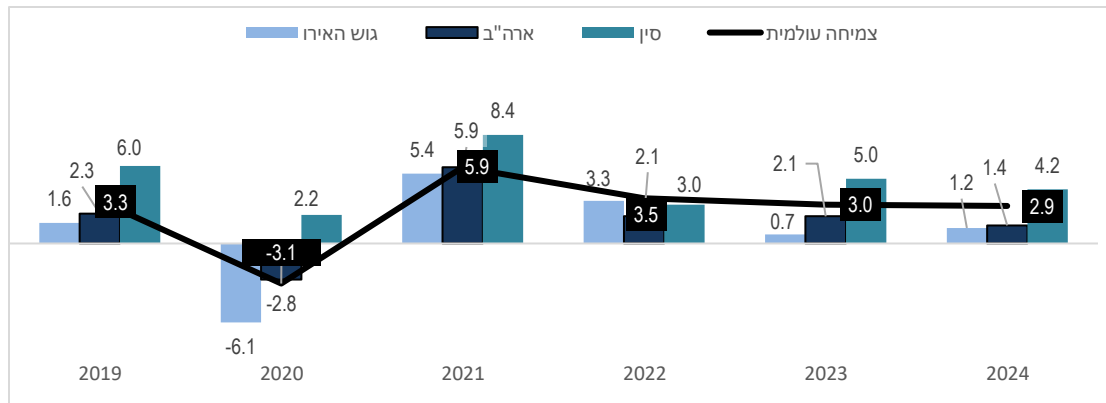
* נעדרים מסיבות כלכליות הם מי שנעדרו זמנית מעבודתם כל השבוע בגלל צמצום בהיקף העבודה או השבתת מקום עבודה (כולל נעדרים זמנית בשל חופשה ללא תשלום או צמצום פעילות העסק בגלל המלחמה). נעדרים נוספים בגלל המלחמה נכללו בדרך כלל בסיבת היערות אחרת שאינה כוללת היעדרות בשל מחלה, תאונה, חופשה, חגים, מילואים, סיבות כלכליות, או בשל מזג האוויר.

הכלכלה הגלובלית ממשיכה להתאושש בהדרגה מהמשברים שפקדו אותה בשנים האחרונות. בעדכון תחזית הצמיחה של קרן המטבע הבינלאומית בתחילת אוקטובר, תחזית הצמיחה העולמית לשנת 2023 נותרה ללא שינוי על 3%, שיעור נמוך מהממוצע בתקופה שלפני הקורונה. בין הגורמים המשפיעים על קצב הצמיחה העולמית ניתן לציין מדיניות מוניטרית מצמצמת על רקע שיעורי אינפלציה גבוהים, שמקורם ביציאה ממשבר הקורונה ושיבושים בשוק האנרגיה והמזון בעקבות המלחמה בין רוסיה ואוקראינה. כמו כן, להאטה בסין צפויה להיות השפעה משמעותית על הצמיחה העולמית.

התחזית לארה"ב עודכנה מעט כלפי מעלה, בזכות צמיחה חזקה מהצפוי השנה שנבעה מגידול בהשקעות, נתוני צריכה חיוביים ושוק עבודה הדוק. מנגד, התחזית עבור הכלכלה הסינית עודכנה כלפי מטה, כאשר משבר בענף הנדל"ן הוא הגורם המרכזי לירידה. בגוש האירו, אשר היה חשוף יותר להשפעות המלחמה באוקראינה על מחירי האנרגיה, קצב ההתאוששות איטי יותר. לפי קרן המטבע העולמית, הצמיחה החזויה בשנת 2024 צפויה אף להיות נמוכה מזו של שנת 2023.

תרשים 10. תחזיות הצמיחה בעולם

(אחוז שינוי לעומת שנה קודמת)

מקור: קרן המטבע הבינלאומית, אוקטובר 2023

תחזית הצמיחה לשנת 2023

תחזית צמיחת התמ"ג לשנת 2023 עודכנה כלפי מטה והיא עומדת על 2.0%, לעומת 2.7% בפרסום נומרטור יוני 2023. יש לציין כי תחזית הנומרטור לא לקחה בחשבון את נתוני המחצית הראשונה של השנה, ואלמלא המלחמה אנו מעריכים כי הייתה מתעדכנת כלפי מעלה, ל-3.4%. **כלומר, השפעות המלחמה על התוצר בשנת 2023 בלבד מוערכות בכ-1.4% תוצר.**

הפגיעה בתחומי הביטחון ודיכוי הסנטימנט הצרכני של האזרחים גורמים מהצריכה הפרטית. כמו כן, הפגיעה בהכנסות משקי הבית תתורגם לירידה בצריכה הפרטית ברבעון האחרון של 2023. בעקבות כך, תחזית צמיחת הצריכה הפרטית לשנת 2023 עודכנה ל-0.1%.

תחזית הגידול בהשקעה הגולמית עודכנה גם היא כלפי מטה, ל-1.7%. בין היתר, צפויה פגיעה בהשקעות בענף הבניה, אשר חווה קשיים עוד טרם המלחמה.

הייצוא צפוי לרדת ב-0.6% בשנת 2023, כאשר הפגיעה נעוצה בעיקר בירידה בייצוא סחורות. ייצוא השירותים (שאינם תיירות), על פי התחזית צפוי להיות עמיד, אך עם צמיחה מתונה בהשוואה לשנים קודמות.

הייבוא צפוי לרדת ב-4.4%, וזאת על רקע ירידה בביקושים מקומיים. יחד עם זאת, הייבוא הבטחוני יגדל משמעותית ברבעון זה, מה שיקוז את הירידה בייבוא האזרחי.

ההוצאה הציבורית גדלה ברבעון הנוכחי, לאור המענה האזרחי והביטחוני של הממשלה למצב המלחמה. הגידול בהוצאה הציבורית צפוי למתן את הפגיעה שתירשם בנתוני התוצר השנתי של הלמ"ס. יש לציין שכתוצאה מהמלחמה הנוכחית תתכן בסבירות גבוהה גם עלייה פרמנטית בהוצאה הביטחונית.

תחזית האינפלציה לשנת 2023 עומדת על 4.2% בממוצע (3.3% דצמבר לעומת דצמבר 2022).

הסיכון המרכזי שישפיע על תחזית הצמיחה ותחזית ההכנסות ממסים להמשך שנת 2023, נעוץ בהתפתחות הלחימה (לרבות גיוס המילואים הנגזר ממנו) וההגבלות על הפעילות המשקית בחודש וחצי שנותרו עד סוף השנה. ככל שהלחימה

וההגבלות יצומצמו בהמשך השנה, כך ישתפרו נתוני הצמיחה, וככל שהלחימה וההגבלות יוחמרו, כך נתוני הצמיחה וההכנסות ייפגעו.

תחזית הצמיחה לשנת 2024

לאור רמת חוסר וודאות גבוהה הקשורה במצב הלחימה, נערכו מספר תרחישים שעל בסיסם נחזתה צמיחה לשנת 2024. לאחר התפרצות המלחמה, האגף פרסם ניתוח תרחישים ראשוניים, במסגרת התייעצות עם הכלכלנים בסקטור הפרטי. תרחישי התייחסות התעדכנו על סמך שינויים בתמונת המצב. התרחישים מתבססים על הנחות שונות לגבי עצימות הלחימה ומשכה והתאוששות המשק בהתאם. תרחישים אלה מייצגים התפתחויות שאגף הכלכלן הראשי רואה בעת הזו כסבירות, אך ברור כי אינם ממצים את מנעד התרחישים הסבירים והאפשריים. בפרט, כלל התרחישים מתייחסים ללחימה עצימה בזירה הדרומית ולחימה מוגבלת בזירה הצפונית, ללא זירות נוספות מעבר לכך. תרחיש הבסיס הוא זה שעל בסיסו נקבעה התחזית.

להלן עיקריהם:

תרחיש בסיס: תרחיש שגרת לחימה מצומצמת עד סוף 2024

תרחיש זה מניח סיום השלב האינטנסיבי של הלחימה ברבעון הראשון של 2024 והמשך שגרת לחימה עד סוף 2024: בתרחיש זה ההנחה היא שגיוס המילואים הנרחב מצטמצם בחצי ברבעון הראשון של 2024 ואז מצטמצם באופן הדרגתי עד סוף 2024. המשק מגיע להתאוששות קרובה למלאה, הן מבחינת הביקוש והן מבחינת ההיצע, ברבעון הראשון של 2025. תחת תרחיש זה, הצמיחה הצפויה ב-2024 עומדת על 1.6%.

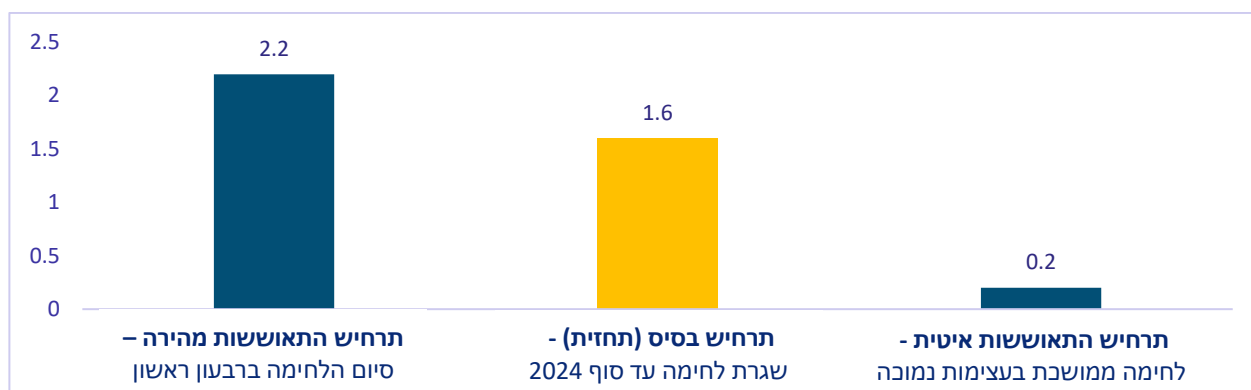
תרחיש התאוששות מהירה – סיום הלחימה ברבעון הראשון

התרחיש מניח סיום לחימה מלא ברבעון ראשון של 2024. בתרחיש זה ההנחה היא כי הלחימה מסתיימת בסוף הרבעון הראשון של 2024 באופן ברור ומוחלט, דבר אשר מביא להתאוששות קרובה למלאה של המשק, הן מבחינת ההיצע והן מבחינת הביקוש בתחילת הרבעון הרביעי של 2024, בדומה לארועי העבר. תחת הנחות אלו הצמיחה הצפויה ב-2024 היא 2.2%.

תרחיש התאוששות איטית (לחימה ממושכת בעצימות נמוכה)

תרחיש זה מניח סיום לחימה ברבעון ראשון של 2024 והמשך שגרת מלחמה עד אמצע 2025: החזרה לשגרה מתעכבת בעקבות הארכת שגרת הלחימה עד סיומה המלא באמצע 2025 וקצב ההתאוששות הוא איטי. תחת תרחיש זה הצמיחה ב-2024 תהיה 0.2%.

תרשים 11. תרחישי צמיחה עבור שנת 2024

תרחישים אלו, כאמור, מייצגים שלושה דפוסי התפתחות שונים של מהלך הלחימה ומתוויו ההתאוששות כמפורט לעיל. מעבר לחוסר הודאות המשתקף בתרחישים הנ"ל, קיימים מספר סיכונים משמעותיים נוספים לתחזית המעודכנת לשנת 2024, אשר אופן התממשותם ישפיע על נתוני הצמיחה בפועל.

- ראשית, **תחושת הביטחון האישי בסיום המלחמה**, שקשורה לאופן שבו תסתיים המערכה ותשתקף במידה רבה בסנטימנט של הצרכנים והמשקיעים לאחריה.
- שנית, **התרחבות הלחימה לזירות נוספות** עשויה להביא לאומדני צמיחה נמוכים משמעותית, בין היתר לאור נזקים הקשורים ללחימה שלא נלקחו בחשבון בתרחישים לעיל (לרבות פגיעה בתשתיות ושיבושים בפעילות המשק) שעשויים לעכב גם הם את החזרה לתוואי צמיחה.
- שלישית, **רמת האמון של המשקיעים במדיניות הכלכלית של הממשלה וביכולת לחזור לתוואי הצמיחה ארוכת הטווח של הכלכלה הישראלית, לרבות על רקע העליה הצפויה בנטל הביטחון**, תשפיע על היקף ההשקעות במשק, על מחירי הנכסים הפיננסיים ועל סביבת הריבית - ולכל אלה צפויה השפעה על הצמיחה וההכנסות ממסים. להחלטות הממשלה והכנסת שישתקפו בעדכון הצפוי של התקציב לשנת 2024, ובכלל זה המצרפים הפיסקליים, אימוץ רפורמות מבניות והקצאה מחדש של מקורות, צפויה השפעה גבוהה על אמון המשקיעים כאמור.
- רביעית, **סיכונים לכלכלה העולמית**, ובכלל זה אלו הקשורים לסביבת הריבית הגבוהה ולמצב הכלכלות של שותפות הסחר המרכזיות של ישראל, וכן תואי האינפלציה הגלובלית, ישפיעו על הצמיחה וההכנסות בעיקר דרך ערוצי סחר החוץ וההשקעות, ובכלל זה בענף ההייטק.
- חמישית, הצמיחה וההכנסות יושפעו גם **מהאופן שבו אזרחים שפונו מבתיים ישובו לפעילות כלכלית, וכן מהאופן שבו ענפי משק שנפגעו מהמחסור בעובדים זרים (ובכלל זה חקלאות, בניה וסיעוד) יצליחו לשוב לפעילות סדירה.**

לוח 1: רכיבי תוצר

2023							
תחזית נתוני נובמבר	תחזית נתוני אפריל	2022	2021	2020	2019	ממוצע 2015- 2019	
2.0%	2.7%	6.5%	9.3%	-1.5%	3.8%	3.8%	צמיחה
0.1%	3.1%	7.4%	11.5%	-7.4%	4.0%	4.2%	צריכה פרטית
3.1%	2.9%	0.1%	5.1%	2.7%	2.9%	3.6%	צריכה ציבורית
1.6%	2.5%	13.3%	14.3%	1.4%	5.4%	6.1%	השקעה גולמית מקומית
0.7%	2.3%	10.4%	13.6%	-3.1%	3.9%	5.1%	השקעה בנכסים קבועים
-0.6%	3.4%	8.6%	14.9%	-2.4%	2.9%	2.8%	יצוא
-4.3%	3.0%	12.0%	21.1%	-8.0%	3.9%	5.2%	יבוא

לוח 2: תוצר ומדדים רלוונטיים

2023	2022	2021	2020	2019	ממוצע 2015- 2019	
2.0%	6.5%	9.3%	-1.5%	3.8%	3.8%	צמיחה
1,865	1,764	1,582	1,417	1,425	1,293	תוצר נומינלי (מיליארדי ש"ח)
0.1%	4.4%	7.6%	-3.2%	1.8%	1.8%	צמיחה לנפש
108.8	108.7	104.1	96.8	100		תוצר לנפש (מדד 2019=100)
117.0	114.7	107.7	98.5	100		תוצר (מדד 2019=100)

לוח 3: אינפלציה ומחירי תוצר

2023 תחזית	2022	2021	2020	2019	ממוצע 2015- 2019	
4.2%	4.4%	1.5%	-0.6%	0.8%	0.1%	אינפלציה (ממוצע שנתי)
3.3%	5.3%	2.8%	-0.7%	0.6%	0.1%	אינפלציה (סוף שנה)
3.6%	4.7%	2.1%	1.0%	1.9%	1.0%	שינוי במחירי תוצר

לוח 4: מספר מועסקים, בניכוי עובדים שנמצאים בחל"ת, באלפים

2023	2022	2021	2020	2019	
4,206	4,167	3,829	3,566	3,967	מועסקים (באלפים)

משרד האוצר
Ministry of Finance

אגף
הכלכלן הראשי

